

HOP ELLER NONSTOP?

Hvert år begiver op mod fire milliarder sangfugle sig af sted på deres træk fra tropisk Afrika til Europa. På deres vej passerer de bl.a. verdens største ørken, Sahara, en strækning på 2000 km. Få måneder efter flyver de tilbage igen. Man regnede tidligere med, at fuglene flog non-stop over Sahara, men nu viser radarstudier, at fuglene tilbringer dagen i ørkensandet.

TRÆKSTRATEGIER

Når trækkende sangfugle, som fx Løvsangeren, bevæger sig igennem Europa på forårs- og efterårstræk, følger de en trinvis trækstrategi. De bevæger sig så at sige i "hop" ved at trække om natten og raste i dagtimerne. Mange studier har vist, at dagtimerne bl.a. bruges til at søge føde. I modsætning hertil har det længe været diskuteret, hvilken trækstrategi trækfuglene følger, når de passerer Sahara, som er en kæmpe barriere for fuglene, idet mulighederne for at finde vand og føde er meget begrænsede.

Det har været den gængse opfattelse, at en stor del af trækfuglene foretog en minimum 40 timer lang nonstop flyvetur over Sahara for herved at undgå de varme dagtimer i ørkenen uden vand og føde. At trækfuglene overhovedet er i stand til sådan en maraton-flyvetur, er bl.a. kendt fra områder, hvor fuglene ikke har mulig for at holde pause undervejs fx over Middelhavet og Den Mexicanske Golf.

RADAR VISER VEJEN

Nu løfter radarstudier fra Mauretanien i Vestafrika imidlertid sløret for, hvordan fuglene klarer turen over Sahara. På radarskærmen så forskerne, at fuglene kort efter solnedgang begyndte at trække. Hele natten kunne fuglene følges på træk over ørkenen, men kun indtil solopgang. Ved disse radarstudier er det svært at følge de enkelte individer. Så resultaterne fortæller desværre meget lidt om, hvor lang tid

De skandinaviske Løvsangere foretager et fantastisk træk på op mod 8000 km to gange om året bl.a. på tværs af Sahara. På billedet bliver der tanket brændstof på Christiansø, før rejsen går videre mod Østafrika. Foto: Peter Lyngs

og hvor lange distancer de enkelte fugle tilbagelægger per nat. Men resultaterne viser tydeligt, at fuglene næsten udelukkende trækker om natten, og at trækbevægelserne ophører kort før solopgang. Så hovedparten af sangfuglene tilbringer de hede dagtimer i Saharas ørkensand og trækker i etaper gennem ørkenen, som det også ses i Europa.

Fortalere for hypotesen om et nonstop træk har argumenteret for, at transekst-tællinger i Sahara ikke har fundet mængder af rastende trækfugle i ørkensandet, hvilket taler for, at fuglene flyver direkte over ørkenen. Men hvis man spreder fire milliarder fugle ud over træktiden (3 md.) og området (11 mio. km²), får man en tæthed på fire fugle per km² per dag, hvilket ikke er langt fra de resultater, transekst-tællinger tidligere har vist.

FART PÅ OM FORÅRET

Ørkenstudiet fandt ligeledes en interessant forskel mellem forårs- og efterårstrækket. Om efteråret foregår trækket i lavere højde end om foråret, og der ses så godt som intet træk i dagtimerne. Om foråret bevæger fuglene sig i højere luftlag, hvor det ligeledes er koligere, og her ses det, at 17% af trækket fortsætter ind i de lyse timer. Dette resultat underbygger, at forårstrækket er mere målrettet og foregår over en kortere periode sammenlignet med efterårstrækket. Det er dog endnu uvist, om denne forskel udelukkende skyldes, at fuglene har mere travlt (har større trækdrift), eller om en forskel i fødeforholdene nord og syd for Sahara på disse to årstider også spiller en rolle.

Selvom trækfuglene altså ikke flyver direkte over Sahara, kan man stadig tale om en nonstop flyvning i fysiologisk forstand, idet fuglene ikke skal regne med at finde vand og føde i Sahara. Så de skal stadig sørge for at deponere nok energireserver (fedt) inden afrejsen til at kunne klare alle 2000 km ørkensand.

Schmaljohann m.fl. 2007. Proc. R. Soc. Lond.

FOKUS

AF ANDERS P. TØTTRUP
MAIL: APTOTTRUP@BI.KU.DK

